

Priloga 1: PROGRAM JAVNE SLUŽBE V POLJEDELSTVU ZA OBDOBJE OD 1. JANUARJA 2026 DO 31. DECEMBRA 2028**1 PREDNOSTNE USMERITVE**

Prednostne usmeritve javne službe v poljedelstvu so:

- žlahtnjenje poljščin;
- introdukcija novih sort poljščin in ugotavljanje njihove vrednosti za predelavo;
- zagotavljanje izhodiščnega razmnoževalnega materiala lokalnih sort poljščin;
- tehnologije pridelave poljščin.

2 PODROBNEJŠE NALOGE V POLJEDELSTVU**2.1 Žlahtnjenje poljščin****Cilji:**

1. v predvidenem daljšem obdobju požlahtnitev novih sort izbranih poljščin (konvencionalnih oziroma ekoloških), ki:
 - a) imajo visok in kakovosten pridelek,
 - b) so odporne proti škodljivim organizmom (biotski dejavniki),
 - c) bodo prilagojene zaznamim in pričakovanim vplivom podnebnih sprememb (toleranca za abiotske dejavnike),
 - č) imajo dobre pridelovalne lastnosti (namen je tudi zniževanje stroškov),
 - d) so prilagojene potrebam slovenskega trga in pridelovalcev,
 - e) zagotavljajo manjšo uporabo fitofarmacevtskih sredstev, manjšo uporabo hranil in podobno;
2. vpis novih sort v sortno listo;
3. prenos rezultatov žlahtnjenja in znanja do javne službe kmetijskega svetovanja in uporabnikov ter vzpostavitev sodelovanja med žlahtnitelji, semenarskimi podjetji oziroma pridelovalci semenskega materiala ter pridelovalci in potrošniki novih sort;
4. povečanje obsega slovenskega semenarstva in preskrbe z lastnimi sortami in semenskim materialom;
5. ponudba semena novih sort v širšem srednjeevropskem prostoru;
6. povečanje biotske raznovrstnosti v kmetijstvu z uporabo opuščenih lokalnih sort in populacij kmetijskih rastlin v žlahtnjenju.

Metode dela:

Za žlahtnjenje poljščin se uporabljajo metode, ki jih izvajalec opredeli v letnih programih dela na podlagi izhodišč ministrstva. V metode dela za žlahtnjenje krompirja se vključujejo tudi druge metodike žlahtnjenja krompirja z namenom izboljšanja tolerance za abiotske in biotske dejavnike.

Podrobnejše naloge:

1. vpeljava novih žlahtniteljskih metod;
2. odbira žlahtniteljskega materiala;
3. križanja in povratna križanja;
4. selekcija križancev;
5. vzgoja novih križancev;
6. vpis nove sorte v sortno listo;
7. pridelava žlahtniteljskega semena registriranih sort in opredelitev posebnosti njihove semenske pridelave.

Kazalniki za doseganje ciljev:

- število razvitih in vpeljanih selekcijskih metod in postopkov žlahtnjenja;

- število novih sort, vpisanih v sortno listo;
- število in delež sort, požlahtnjenih v okviru javne službe v semenarski pridelavi, na trgu in v uporabi.

2.1.1 Žlahtnjenje krompirja

Cilji konvencionalnega žlahtnjenja krompirja:

- vzgoja novih domačih belo- in rumenomesnatih kakovostnih sort krompirja, primernih za naše pridelovalne razmere, za različne potrebe na trgu (zgodnje sorte, sorte za ozimnico, sorte z rdečo kožico, za kuhanje, pečenje in drugo);
- vzgoja sort, tolerantnih za sušo in visoke temperature;
- vzgoja sort z nizkimi vnosi dušika;
- vzgoja sort, odpornih proti krompirjevi plesni;
- vzgoja sort, odpornih proti krompirjevim cistotvornim ogorčicam.

Cilji ekološkega žlahtnjenja krompirja:

1. vzgoja novih domačih belo- in rumenomesnatih kakovostnih sort krompirja, primernih za ekološko kmetovanje;
2. vzgoja sort z dobro pokrovnostjo – tekmovalnostjo s pleveli;
3. vzgoja sort, tolerantnih za sušo, visoke temperature;
4. vzgoja sort z nizkimi vnosi dušika;
5. vzgoja sort, odpornih proti krompirjevi plesni;
6. vzgoja sort, odpornih proti krompirjevim cistotvornim ogorčicam.

2.1.2 Žlahtnjenje ajde

Cilji:

- vzgoja novih rodnih in medonosnih sort ajde, odpornih proti poleganju in prilagojenih našim rastnim oziroma podnebnim razmeram;
- vzgoja sorte, podobne črni gorenjski ajdi, ki je z naših polj skoraj že izginila;
- vzgoja sorte tatarske ajde.

2.1.3 Žlahtnjenje krmnih rastlin

Cilji:

1. črna detelja (*Trifolium pratense* L.):
 - vzgoja poznih sort, ki so praviloma trpežnejše, odporne predvsem proti pepelovki, z visoko vsebnostjo NEL,
 - vzgoja sort, odpornih proti glivam iz rodov (*Fusarium*, *Phytophthora*, *Rhizoctonia*), ki povzročajo padavico rastlin, in sort, odpornih proti virusom (BYM, CVM);
2. bilnice, predvsem travniška bilnica (*Festuca pratensis* Huds):
 - vzgoja novih sort različne ranosti in boljše kakovosti, primernih tudi za različne vrste travno-deteljnih mešanic, s poudarkom na večji konkurenčnosti v travno-deteljnih mešanicah,
 - vzgoja novih sort, ki bodo odporne proti glivam iz rodov *Erysiphe* in *Fusarium*.

2.1.4 Program žlahtnjenja ekološkega heterogenega materiala strnih žit

Cilja:

1. vzgoja novih ekoloških heterogenih materialov strnih žit, primernih za ekološko pridelavo, ki bodo prilagojeni zaznamim in pričakovanim vplivom podnebnih sprememb;
2. vzgoja trajnih strnih žit.

2.2 Introdukcija poljščin in krmnih rastlin ter ugotavljanje njihovih vrednosti za predelavo

Cilji:

1. zagotavljanje neodvisnih strokovnih informacij o sortah, ki kažejo dobro prilagojenost zaznamim in pričakovanim vplivom podnebnih sprememb, dajejo dober pridelek ustrezne kakovosti in so odporne proti boleznim in škodljivcem pri tistih vrstah oziroma skupinah poljščin in krmnih rastlin, po katerih obstaja povpraševanje na trgu in katerih pridelava je ekonomsko učinkovita in bo pripomogla k povečanju obsega pridelave poljščin in krmnih rastlin v Sloveniji;
2. uvajanje novih sort poljščin in krmnih rastlin v pridelavo kmetijskih rastlin v Republiki Sloveniji s preizkušanjem njihove vrednosti za pridelavo na različnih pedoklimatskih območjih;
3. uvajanje opuščenih, manj znanih oziroma manj razširjenih lokalnih vrst in sort poljščin in krmnih rastlin;
4. uvajanje ekoloških sort poljščin in krmnih rastlin;
5. preizkušanje uporabne vrednosti poljščin in krmnih rastlin;
6. uvajanje digitalizacije in avtomatizacije zbiranja ter obdelave podatkov.

Metode dela:

Za introdukcijo sort poljščin in krmnih rastlin se smiselno uporabljajo specifične metode introdukcije za posamezno vrsto poljščine oziroma krmne rastline oziroma do njihovega sprejetja interne metode Kmetijskega inštituta Slovenije. Poleg navedenega se lahko v letni program dela vključijo tudi preizkušanje oziroma analize dodatnih parametrov uporabne vrednosti za predelavo v skladu z izhodišči ministrstva. Introdukcija sort poljščin poteka dve leti. Izjemoma se preizkušanje sort lahko podaljša za eno leto, če zbrani podatki v okviru preizkušanja zaradi ekstremnih vremenskih razmer in drugih dejavnikov ne omogočajo ustreznega ovrednotenja sorte in je tako opredeljeno v izhodiščih ministrstva.

Vrste poljščin in krmnih rastlin, lokacije preizkušanja in število sort, ki se vključujejo v introdukcijo v posameznem letu, se natančneje določijo v letnem programu dela v skladu z izhodišči ministrstva.

Letni rezultati preizkušanj se objavijo na spletni strani oziroma odstrani, vzpostavljeni v ta namen. Za posamezne sorte se na pregleden način prikažejo podatki o pridelku, njegovi kakovosti, odpornosti proti boleznim in škodljivcem, toleranci za stresne razmere, primernosti za pridelovanje na posameznih območjih Slovenije, dolžini rastne dobe in primernosti za različne namene pridelovanja in uporabe pridelka, tudi v povezavi z ukrepi za prilagajanje podnebnim spremembam. Predvidena je tudi izdelava spletne podatkovne zbirke z rezultati preizkušanj in slikovnim gradivom, ki bo podprta z zmogljivim iskalnikom.

Podrobnejše naloge:

- priprava specifičnih metod introdukcije za posamezno vrsto;
- preizkušanje vrednosti za pridelavo in uporabo oziroma predelavo novih in lokalnih sort poljščin in krmnih rastlin na različnih lokacijah;
- vzpostavljanje digitalizacije in avtomatizacije zbiranja in obdelave podatkov;
- objava in diseminacija rezultatov introdukcije novih sort in rajonizacije poljščin;
- izdelava spletne podatkovne zbirke z rezultati preizkušanj in slikovnim gradivom.

Kazalniki za doseganje ciljev:

- število pripravljenih in objavljenih metod preizkušanja poljščin in krmnih rastlin;
- število preizkušenih sort (konvencionalnih, ekoloških in lokalnih);
- število območij in lokacij, kjer potekajo oziroma so potekala preizkušanja;
- število objav in prispevkov;
- število preizkušenih sort poljščin in krmnih rastlin, ki se uvedejo v pridelavo kmetijskih rastlin v Republiki Sloveniji.

2.3 Zagotavljanje izhodiščnega razmnoževalnega materiala lokalnih sort poljščin in krmnih rastlin**Cilja:**

- vzpostavitev sistema zagotavljanja izhodiščnega razmnoževalnega materiala lokalnih sort poljščin in krmnih rastlin;
- zagotavljanje zdravega izhodiščnega razmnoževalnega materiala izbranih lokalnih sort poljščin in krmnih rastlin.

Metode dela:

Metode dela se opredelijo z letnim programom dela.

Podrobnejše naloge:

- priprava akcijskega načrta za vzpostavitev sistema zagotavljanja izhodiščnega materiala lokalnih sort poljščin in krmnih rastlin;
- spremljanje seznama lokalnih sort ter obsega njihove uporabe pri semenarjih in na kmetijah;
- pridelava izhodiščnega razmnoževalnega materiala lokalnih sort, ki se določijo z letnim programom dela na podlagi izhodišč ministrstva;
- vzpostavitev sodelovanja v verigi žlahtnitelj – vzdrževalec – semenar – pridelovalec oziroma potrošnik.

Kazalnika za doseganje ciljev:

- seznam lokalnih sort s podatki o uporabi;
- število sort in količina pridelanega izhodiščnega razmnoževalnega materiala lokalnih sort.

2.4 Tehnologije v konvencionalni, integrirani in ekološki pridelavi poljščin in krmnih rastlin**Cilja:**

- s preizkušanjem različnih tehnologij pridelave poljščin in krmnih rastlin (konvencionalna, integrirana, ekološka), iskanjem najprimernejših tehnologij pridelave manj znanih in manj razširjenih vrst in sort poljščin ter iskanjem novih tehnoloških rešitev poiskati optimalne rešitve pri pridelavi poljščin za pospešeno prilagajanje poljedelstva zaznamim in pričakovanim vplivom podnebnih sprememb ter doseganje večje produktivnosti na kmetijah;
- na področju trajnega travinja so pomembni proizvodna sposobnost, kakovost krme, dolgoročna vzdržnost sistemov rabe, varovanje habitatov, ohranjanje biotske raznovrstnosti, okoljska vzdržnost (obremenjenost voda, izpusti ogljikovega dioksida in dušikovega oksida).

Metode dela:

Za preizkušanje tehnologij, ki jih je treba pri posamezni vrsti poljščin in krmnih rastlin preveriti, se uporabljajo metode, ki se opredelijo v letnem programu dela na podlagi izhodišč ministrstva. Te metode opredeljujejo tudi kriterije za določitev vrst kmetijskih rastlin in tehnologij, ki se vključijo v preizkušanje v posameznem letu. Metode preučevanja morajo ustrezati načelom natančnega raziskovanja v kmetijstvu in biti, kjer je potrebno, podprte z ustreznimi statističnimi analizami.

Podrobnejše naloge:

1. preizkušanje različnih tehnologij v konvencionalni, integrirani in ekološki pridelavi poljščin in krmnih rastlin, vključno s trajnim travinjem, kjer je to ustrezno, in sicer:
 - a) novih tehnologij,
 - b) novih načinov obdelave tal,
 - c) vrstenja posevkov (kolobar), rokov, oblik rastnega prostora in gostote setve,
 - č) tehnologij gnojenja,
 - d) tehnologij oskrbe med rastjo,
 - e) tehnologij namakanja,
 - f) tehnologij za povečanje rodovitnosti in zmanjšanje erozije tal,
 - g) tehnologij z zmanjševanjem izpustov v zrak pri gnojenju z organskimi gnojili,
 - h) tehnologij združenih setev posevkov in setev v tako imenovane žive zastirke oziroma prekrivke,
 - i) tehnologij robotizacije in digitalizacije pridelave,
 - j) tehnologij v okviru trajnih poskusnih mest na trajnem travinju,
 - k) drugih tehnologij;
2. preizkušanje in uveljavljanje novih tehnoloških rešitev glede na zaznane in pričakovane vplive podnebnih sprememb;
3. priprava tehnoloških navodil.

Kazalniki za doseganje ciljev:

- število in rezultati izvedenih tehnoloških preizkušanj;
- število in rezultati izvedenih trajnih poskusov v poljedelstvu in travništvu;
- število izdanih tehnoloških navodil za uporabnike.

3 PODPORA NALOGA: STROKOVNO-TEHNIČNA KOORDINACIJA V POLJEDELSTVU**Cilji:**

1. učinkovito vodenje in koordinacija javne službe v poljedelstvu;
2. učinkovita izmenjava in prenos znanja do javne službe kmetijskega svetovanja in pridelovalcev;
3. dobro sodelovanje z drugimi javnimi službami na področju kmetijstva in drugimi deležniki sistema znanja in inovacij v kmetijstvu (v nadaljnjem besedilu: sistem AKIS);
4. učinkovita izmenjava in prenos znanja do nosilcev javnih pooblastil po zakonu o kmetijstvu;
5. učinkovito sodelovanje z izvajalci projektov Evropskega inovacijskega partnerstva in izvajalci programov konzorcijev v okviru intervencije IRP38 – Konzorciji institucij znanja v podporo prehodu kmetijstva v zeleno, digitalno in podnebno nevtrarno iz strateškega načrta skupne kmetijske politike 2023–2027 (v nadaljnjem besedilu: IRP38);
6. učinkovito sodelovanje z izvajalci mednarodnih (zlasti Horizon) in nacionalnih projektov (na primer CRP, Interreg ...), povezanih z vsebino programa javne službe;
7. tesno sodelovanje s koordinacijskim telesom sistema AKIS na ministrstvu ter vključevanje rezultatov na Portalu znanja.

Podrobnejše naloge:

1. strokovno vodenje in tehnična koordinacija javne službe v poljedelstvu:
 - a) priprava letnega programa dela javne službe v poljedelstvu ter spremljanje njegovih ciljev in kazalnikov, spremljanje in analiziranje stanja na področju strokovnih nalog v poljedelstvu,
 - b) priprava vmesnih poročil in letnega poročila o delu javne službe v poljedelstvu, vključno z novimi tehnološkimi navodili in vsebinskimi povzetki strokovnih nalog, ki so oblikovani v skladu s predpisom o dostopnosti spletišč in mobilnih aplikacij za objavo na Portalu znanja,
 - c) izvajanje oziroma koordinacija usposabljanj in prikazov poskusov in rezultatov strokovnih nalog v poljedelstvu kmetijskim svetovalcem, tehnologom podjetij in pridelovalcem,

- č) pripravljanje in izvajanje strokovnih posvetov na področju strokovnih nalog v poljedelstvu ter objavljanje rezultatov in informacijskega materiala na spletnih straneh, Portalu znanja in v medijih,
 - d) sodelovanje s kmetijami pri prikazovanju rezultatov strokovnih nalog in prenosu znanja na pridelovalce (vzpostavljanje demonstracijskih kmetij),
 - e) zagotavljanje usposabljanja zaposlenih, ki izvajajo strokovne naloge v poljedelstvu;
2. sodelovanje z ministrstvi in drugimi državnimi organi, z drugimi izvajalci javnih služb ali raziskovalnega dela, z nosilci javnih pooblastil ter drugimi deležniki sistema AKIS:
- a) sodelovanje z ministrstvom in drugimi ministrstvi pri pripravi nacionalne strategije ter nacionalne zakonodaje, povezane s strokovnimi nalogami v poljedelstvu,
 - b) sodelovanje pri oblikovanju prednostnih strokovnih nalog javne službe v poljedelstvu in drugih javnih služb v pristojnosti ministrstva v povezavi s strateškim načrtom skupne kmetijske politike in drugimi ukrepi ministrstva, Nacionalnim akcijskim programom za doseganje trajnostne rabe fitofarmaceutskih sredstev, Nacionalnim energetskega in podnebnim načrtom (NEPN), ciljnim raziskovalnimi projekti in drugimi projekti, ki jih sofinancira ministrstvo,
 - c) sodelovanje z javno službo kmetijskega svetovanja in javno službo zdravstvenega varstva rastlin, znanstvenoraziskovalnimi ustanovami, univerzami, podjetji in pridelovalci, skupinami in organizacijami pridelovalcev oziroma njihovimi združenji ter drugo strokovno javnostjo, nevladnimi organizacijami, zasebnimi svetovalnimi službami, zagonskimi podjetji in inovatorji na področju kmetijske tehnologije in digitalizacije ter vključevanje njihovih potreb v programe dela javne službe v poljedelstvu,
 - č) sodelovanje z nosilci javnih pooblastil po zakonu, ki ureja kmetijstvo,
 - d) sodelovanje z izvajalci projektov Evropskega inovacijskega partnerstva in izvajalci programov konzorcijev v okviru intervencije IRP38,
 - e) sodelovanje v strokovnih delovnih skupinah za poljedelstvo in na drugih strokovnih srečanjih na državnih in lokalni ravni,
 - f) vključevanje vsebin iz strokovnih nalog v poljedelstvu v primarno, sekundarno in terciarno raven izobraževanja in sodelovanje z izobraževalnimi ustanovami, tako da se dijakom in študentom omogoči opravljanje prakse, opravljanje projektnih nalog in raziskovalno delo;
3. mednarodno sodelovanje:
- a) sodelovanje v evropskih oziroma mednarodnih institucijah in programih,
 - b) sodelovanje s primerljivimi institucijami v drugih državah na področju poljedelstva.

Kazalniki za doseganje ciljev:

1. število opravljenih koordinacijskih nalog (navodila, sestanki, analize, predlogi);
2. število strokovnih objav, izvedenih strokovnih predavanj za kmetijske svetovalce in pridelovalce ter drugih oblik prenosa znanja do uporabnikov, kot so sodelovanje z mediji, dnevi odprtih vrat za strokovno in širšo javnost;
3. vzpostavljena aktivna spletna (pod)stran s strokovnimi informacijami in rezultati, ki so plod dela javne službe v poljedelstvu;
4. število objav javne službe v poljedelstvu na Portalu znanja;
5. obseg vključenosti vsebin iz strokovnih nalog v izobraževalne programe;
6. obseg sodelovanja z drugimi deležniki sistema AKIS;
7. število srečanj z izvajalci projektov Evropskega inovacijskega partnerstva in izvajalci programov konzorcijev v okviru intervencije IRP38;
8. obseg mednarodnega sodelovanja.